

«HI HA CENT MANERES DE SERVIR EL PAIS...»

No recordem exactament on hem llegit aquests mots (Jules Payot? Aulard?). Però sabem que van ésser habituals entre els apòstols laics de la Revolució francesa. Aquests darrers vint anys, els apologistes de la pàtria de la Revolució han estat denigrats pels apologistes de la pàtria francesa. De 1914 a 1918, uns i altres van combatre arrengrerats sota un mateix Estat Major. França? Humanitat? Tant se valia: la pàtria de la Revolució «va coincidir» amb França, i els drets de l'home amb els drets dels ciutadans de la República francesa. L'himne de la revolució es va tornar l'himne de França. I tant els qui creien que la pàtria no era la raça (puix que a França ni els bascs, ni els bretons, ni els provençals no integren cap unitat ràcica); ni la unitat de llengua (bretons, francesos i occitans a França, la Suïssa quadrilingüe, la Bèlgica bilingüe, etc.), ni l'ús, ni l'esperit com els defensors de la pàtria natural (una terra, una estirp, una llengua, una religió), es van aplegar sota una mateixa senyera. Els uns, granada en mà, defensaven la «Civilització»; els altres la «Civilització francesa». França es va beneficiar de tots els estols. Tots dos van servir el país.

Però hi ha d'altres maneres, cent d'altres maneres, en temps de pau, de servir el país: el laboratori, la biblioteca, el taller, l'hospital. Hi ha l'home coratjós. «Hi ha el defensor del dret, de la llei i de la llibertat», ha dit Primaire. Hi ha, encara, el Poeta, el Ciutadà i l'Arquitecte. Ateneu bé: el Poeta, el Ciutadà i l'Arquitecte. Arbitrarietat? Paradoxa? No; oh, no...

Les condicions especials en què es debat el nostre plet han obligat sovint, i obliguen encara, el Poeta, el Ciutadà i l'Arquitecte a ocupar el lloc del Polític. La dura oposició de l'adversari ve empitjorada entre nosaltres per l'asmàtica resistència del desnacionalitzat a incorporar-se als moviments de reivindicació. Si el recobrament dels autòctons per la causa de la pròpia llibertat no hagués estat tan lent, la tasca del polític hauria estat menys feixuga i a l'hora de defensar uns drets —i uns deures— davant l'Estat en constitució, la cohesió de tres milions de ciutadans hauria donat a la representació parlamentària el do d'eloqüència i de convenciment que patèticament li ha mancat. El balbuceig dels representants del poble és celadament l'expressió del balbuceig dels congregats.

Aquestes dues tasques d'establir un front davant l'adversari i de mantenir-lo han motivat un afebliment dels tres poders, dels tres braços a primer cop d'ull arbitraris: Poetes, ciutadans i arquitectes han abandonat les activitats pròpies per dedicar-se a

allistar i a convèncer. No s'han pogut refiar ni del «poble» ni del «polític», i han hagut d'ésser ells mateixos multitud i capitost.

«És una error —deia, si fa no fa, Sorel al seu deixeble Edouard Berth— que els teòrics del sindicalisme no pertanyem a cap sindicat ni actuem en política.» El contacte del doctrinari amb la massa desmoralitza, segons ell, l'un i l'altra.

¿No és possible que entre nosaltres es propagui una error equivalent? ¿No seria més eficaç que el ciutadà actués decididament com a tal, i reaccionés, baronívolament, a favor de la causa de la llibertat, del dret i de la justícia en tots els ordres de la vida? Estem segurs que en aquests moments ningú no en dubta.

Però tan segurs estem, i més encara, de la necessitat que el Poeta i l'Arquitecte (amb les diverses i múltiples acepcions amb què hom vulgui emprar aquests dos qualificatius) abandonin llur uniforme equívoc per ésser intensament Poeta i Arquitecte, amb vestidura pròpia.

Primer és la política?, pregunta Roorda. Per als polítics, és clar. Però, poetes!, arquitectes!, ciutadans!, pel bé de la pàtria, pel bé de la humanitat, no abandoneu els vostres castells, conreeu les vostres possessions. Puix que serà quan amb més fervor i amb més exclusivitat bastireu la vostra, que realitzareu una política, que fareu «la política» que convé al País. El Polític, el lloc del qual —oh, falsa vocació!— usurpeu enganyats, ha d'ésser un ordenador de les vostres obres.

J. V. Foix
[25-XI-1931]